

OKTATÓPORTRÉ: DR. BUDAY-SÁNTHA ATTILA

A KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁS ÚTTÖRŐJE

KARUNK HALLGATÓI MÁR ELSŐ FÉLÉVDEN MEGISMERKEDHETNEK DR. BUDAY-SÁNTHA PROFESSZOR ÚRRAL A KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁSTAN CÍMŰ TANTÁRGY KERETÉBEN. A 2000. ÉV ELSŐ OKTATÓPORTRÉJÁBAN KÖZELEBBRŐL BEMUTATJUK A TANÁR URAT, HOGYAN LETT A KEMÉNYEN DOLGOZÓ "KÖTÉLTERÍTŐ" KISFIÚBÓL A SZAKMA EGYIK LEGELISMERTEBB EMBERE.

- Akad meghatározó élménye gyermekkorából?

- Egy Pécs melletti faluban, Keszűben töltöttem a gyermekkoromat; a nagyszüleimmel éltem ott. Az ötvenes évek nehéz időszaka meghatározta az én életemet is. Nem szeretném azt mondani, hogy nehéz gyermekkorom volt, annak idején ez volt jellemző.

Azért maradtam a nagyszüleimmel, mert félt volt, hogy elveszik a házat, ugyanis

kulákká nyilvánították őket. Mivel szüleim elköltöztek, én ottmaradtam, a lényeg az volt, hogy akkor az úgymond "vagyon" nem egy család kezén van.

- Milyen kisgyerek volt? Pajkos vagy inkább jó kisfiú?

- Hogy mondjam... olyan, aki élte az életet. Talán abban különböztem a többiek-től, hogy második osztályos koromban az akkori filléres regényekből megtanultam jól olvasni, tehát hogy értem is, élvezem az olvasást. Amikor lehetett, felmásztam a tyúktól vagy a ház tetejére, magammal vittem egy könyvet és olvastam. A falusi gyerekek többsége nem olvasott. Egyébként, mint minden falusi gyereknek, ugyanúgy részt kellett vennem a munkában, keményen kellett dolgozni. Természetes volt,

hogy a falusi gyerekekkel kellett megismerkedni, - reggel nyolctól este hatig. Ezután majdnem nyégkélzáb jött haza az ember. Aratásnál, legkisebb lévén, én voltam a kötélterítő. Ez azt takarja, hogy a kaszás levágja, a szedő összeszedi, a leggyengébb a csapatban leteríti a kötelet, erre teszi rá a szedő a kévét, a terítő feladata, hogy összekösse. Iszonyatos munka. Pontosan napjainkban hangsúlyozták a politikusok a kisgazdaságok szépségeit, hát én még most is érzem, hogyan összevagdossot a kukorica.

Tizenhárom-tizennégy éves koromra már egyedül szánhattam, igaz, nem volt egy mintaszántás, inkább a lovak vittek. Már nagyon korán mindenkit fel-

nőttként kezeltek, a munkások együtt reggeliztek, bort is kaptunk. Én már tudtam, mi az a bor, mert nem voltam egészen hét éves, amikor egyszer berúgtam.

Egy időben reggel én hordtam piacra a zöldségeket. A piacon nagyon fontos, ki mikor ér oda, mert úgy tud elhelyezkedni; nem mindegy, hogy a sor elején van valaki

vagy a sor végén. Este nagymamám megtöltötte a kocsit, én reggel két

óra körül felmásztam, elhajtottam a piacra, lepakoltam a kosarakat, aztán leváltott nagymamám, és én hazamehettem. Nagyon büszke voltam arra, hogy a többiek még akkor jöttek, amikor én már mentem vissza.

- Az iskolában jó tanuló volt?

- Természetes volt, hogy minden gyerek igyekezett jól tanulni. Jó tanuló voltam, bár sosem kitűnő. A családi háttérből adódóan még csak fel sem merült kérdésként, hogy elmegyek tanulni, vagy sem. A kritérium csupán az volt - a Nagy Lajos Gimnáziumba jelentkeztem -, hogy felvesznek-e. A politika nem támogatta. A kulákság pecsétjét nem a földünk méretének köszönhetjük, hanem inkább annak, hogy nagyszüleim, ahogy a környéken szinte minden gazdaságban, kapitalizálódó parasztok voltak, és a harmincas években traktort vettek és cséplőgépet.

Mindez '56 szeptemberében zajlott, ekkorra már annyit enyhült a dolog, hogy végül felvettek. Elvégeztem, de a gimnáziumot nem szerettem. Most sem tudok megbékélni vele. Én real osztályba kerültem, pedig inkább humán beállítottságú vagyok. Nyomták a fizikát, a matematikát, az ábrázoló geometriát - most is a hideg ráz ki tőle!

Azért nem szerettem, mert abszolút nem vette figyelembe az érdeklődési körömet és a tehetséget. Szerettem volna művészettörténetet tanulni, s helyette kaptam az ábrázoló geo-

Akadémiai doktori védés után

metriát. Gimnázium mellett esti egyetemre jártam, amelyet a Tudományos Ismeretterjesztő Társaság rendezett. Az egyetemi tanárok tartották - az Erzsébet Tudományegyetem maradáka, irodalomtörténetet, világirodalmat tanítottak.

- Ezek után mi alapján választott egyetemet?

- Tudja Isten. Nekem nem volt határozott elképzelésem, hogy pl. jogász szeretnék lenni. Talán hazai indíttatás, mert otthon agrár dolgokkal foglalkoztam gyerek-koromban; a család javasolta, hogy menjek Keszthelyre, de már akkor kisütöttem magamnak, hogy nem szeretnék üzemet vezetni, nemesítő akarok lenni.

Így kerültem Keszthelyre. Az egyetemet nagyon szerettem, főleg a gimnázium után! Nem bírtam elviselni, hogy ott minden reggel fél óráig forgatták az orrom előtt a naplót.

Végül elvégeztem az egyetemet és így lettem agrármérnök.

- Ez után hogy alakult a sorsa. Foglalkoztatta a tanítás gondolata?

- Nekem még csak az elképzeléseim között sem volt, hogy egyetem után valamely szövetkezetnek vagy államgazdaságnak legyek a vezetője. Már indulástól a kutatói pálya foglalkoztatott. Emlékszem, tíztizenkét éves koromban azon gondolkodtam - most már viccesnek tűnik -, hogy a

lepra ellenszerét hogyan lehetne feltalálni; kémiai labort csináltam a disznóólban, sütöttem-főztem. A puskaporgyártásig majdnem eljutottam, de soha nem robbant, nem volt jó az összetétel.

Ez tehát mindig érdekelt, és valahogy összekapcsolódott az oktatás és a kutatás. Én mindig egy kicsit sodródtam. Amikor végeztem, elkerültem együzembe, azonnal vezető állásba. Ez nagyon jól hangzik, de egy huszonhárom éves ember erre még nem eléggé felkészült. Sok konfliktusom volt saját magammal és másokkal is. Én ugye mindent megtanultam, de semmit nem csináltam a gyakorlatban. Nagy volt a felelősség, ami mögött nem állt tapasztalat, a stressz idegileg nagyon kikészített. Egy év múlva elvittek katonának. Addig a feleségem nézett számomra állás után, és Keszthely környékén, Kehidán akadt egy tanári állás a mezőgazdasági szakmunkásképző iskolában.

Annyit még megemlítenék, hogy az államvizsgám után jelentkezett a Veszprémi Napló, hogy szeretne egy újságíró. Az íráskészségem, dolgozataim alapján engem javasoltak, de sajnos Veszprém nem tudott lakást biztosítani, így ettől a lehetőségtől elestem.

- Hogyan került eztán a Karra?

- Kehidán elkezdtem oktatni, de a szakoktatásnál feltétel volt egy másoddiploma. Egy év múlva tehát felmentem Pestre mérnöktanár képzésre, majd folytattam az oktatást.

Szerettem, amit csináltam, de szakmailag nem elégtített ki. Nem a színvonal miatt, ugyanis voltak területek, melyeket magasabb szinten tanítottunk, mint az egyetemen.

1970-ben indult Pécssett a nappali köz-

gazdászokképzés, '72-ben a szakosodás. Kellott egy szaktanár, aki technológiát tanít. Megpályáztam és felvettek. A kezdet nehéz volt. A probléma abból adódott, hogy bonc- és élettan keretében le kellett rajzolni az állat felépítését, melynek köztudottan vannak nemi szervei is. Elfelejtettem letörölni a táblát, a következő oktató meglátta, és nagy botrány lett belőle, a Kari Tanács elé került az ügy. A hallgatókkal elbeszélgettem, jóban voltunk, és mondták, nekik nagyon tetszett a dolog, ilyen oktatásban még nem részesültek.

Ezután beiratkoztam Gödöllőre, üzeme-gazdaságtan szakra. Így tanultam én közgazdaságtant. Megírtam a könyvemet, amelyre büszke lehetek, mert ez volt az első olyan "közgazdásítót" állattenyésztés, amelyet még Budapest is oktatott. Közben le is kellett diplomáznom. Sajnos az egyetem nem igazán jelentett háttérrel. Témát kellett találnom. Plusz energiámba került. '75-ben ideszóltak a Megyei Tanács Mezőgazdasági Osztályáról, hogy kell egy tanulmány sertésitenyésztés ügyében. Utánaolvastunk, megírtuk, azonban a gazdák nem

alkalmazták. Elkezdett foglalkoztatni, miért nem. Akkoriban jelentek meg környezetvédelmi tanulmányok, könyvek, például Meadowstól a "Növekedés határai". Így találtam ki, hogy én is környezetvédelmi témát választok a diplomamunkámhoz. Nagyon sokat és keservesen dolgoztam, kifejlesztettem egy modellt, amely a gazdaság több területén is alkalmazható. Ez az első

között volt a magyar környezetvédelmi tanulmányok sorában. Elbírálása sokáig húzódott, mert nem kötődött semmihez konkrétan; mindig is az interdiszciplinaritással kínlódtam, amire az élet kényszerített.

'84-ben kiharcoltam, hogy a Környezetgazdaságtan kötelező tantárgy legyen. Nem tudom eleget dicsérni az akkori vezetést, ráéreztek, hogy ez egy fontos dolog lehet. Eztán ki kellett dol-

Fiatal tanárként

gozni az oktatás anyagát is, '93-ban jelent meg a Környezetgazdálkodás I és II. Magyarországon tulajdonképpen ez volt az első átfogó könyv ebben a témában.

- A névváltása miből adódott?

- Nagyon sokakat foglalkoztat ez. A története egyszerű: a családnak két ága van: egy Buday és egy Sántha. Mivel a Buday ág nagyanyámmal, mivel lánya született, kihalt, a családban régóta szó volt arról, hogy fel kellene venni ezt a nevet is, de valahogy mindig elmaradt, mert macerás volt. Végül anyám halála után kerítettünk sort rá.

- Mesélne a családjáról?

- Feleségemmel '61 májusában ismerkedtem meg. A Festetics-kastélyban volt a kollégium. Egyszer, amikor diákokhoz hasonló nagy tétlenségben heverésztünk, valaki bejött, hogy bál van a bejáratnál. Többen gyorsan nekiálltak mosakodni, öltözni. Végül, amikor egyedül maradtam a szobában, én is lementem. Nézegettem, ketten tetszetek - az egyik lett a feleségem. Elkezdtünk táncolni, így adódott.

Amikor végeztem, összeházasodtunk, következő évben megszületett a fiam, rá 18 hónappal a lányom. Hogy teljes legyen a kép, azóta már négy unokám is van.

- Milyen hobbiakra marad ideje a sok munkája mellett?

- Mindig nagyon érdekelt a képzőművészet, mostanában is gyakran elmegyek képtárba. Szerettem a könyveket. Nagyon szeretem az erdőt. Ha marad egy kis szabadidőm, fogom a családot és elmegyünk sétálni.

- Van valami jó tanácsa a hallgatók számára?

- Talán csak az örök igazság, hogy mindebben rejlik valamilyen tehetség, ezt kell megtalálni és erre koncentrálni.

Koala

CURRICULUM VITAE

1941. november 15-én Szekszárdon született.
1960: érettségi a pécsi Nagy Lajos Gimnáziumban
1964: házasság
1964: jeles diploma a Keszthelyi Agrártudományi Egyetemen
1967: jeles diploma a Mérnök-továbbképző Intézet Tanárképző Szakán
1972-től tanársegéd Karunkon
1974: egyetemi doktor (Keszthelyi Agrártudományi Egyetem)
1974-1982-ig egyetemi adjunktus
1976: kitűnő diploma a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen
1982: közgazdaságtudomány kandidátusa (MTA)
1983-1993: egyetemi docens
1988-tól az Agrár- és Környezetgazdaságtan Tanszék vezetője
1994: közgazdaságtudomány doktora
1998: Széchenyi ösztöndíj
 Jelenleg az MTA Regionális Oktatási Albizottságának az elnöke, a Földművelésügyi és az Igazságügyi Minsztérium, Igazságügyi Szakértői Bizottságának tagja és a Magyar Agárközgazdászok Egyesületének alelnöke.